

Krigsbarnen har sår i själen

Tack Märta Tikkanen för din inläggande kolumn om krigsbarnen i Hbl 30.12. Det var text i ett positivt tonfall som man inte ofta fått läsa i pressen. Krigsbarnsoperationen har varit svår att hantera. Den är belastad av en stor ambivalens. Under åren har kritiska insändare alltid medfört att någon blivit sårad: organisatörerna, de medföljande "tanterna", krigsbarnen själva eller mödrarna. Även mödrar som beslöt att *inte* sända sina barn har kunnat känna sig skuldbelastade.

Krigsbarnsdokumentären "Sotalapset - Krigsbarn" visar händelser som vi inte vill veta av. Vi vill inte veta att det fanns mödrar som vid avskedet lovade komma tillbaka till tåget med karameller för att sedan inte göra det. Eller lämnade barnet sovande på tåget. Eller att äldre barn inte kunde ta hand om det yngre syskon som modern pålagt dem vid avfärden därför att svenska vuxna såg som sin sak att skilja dem åt. Den prisbelönade dokumentärfilmen har redan hunnit få kritik för att den är för negativ. Vem vet det? Vem har intervjuat 70 000 barn? De flesta har aldrig låtit sin röst bli hörd.

Ett stor emotionell svårighet är att vi krigsbarn inte bör dra slutsatser om hela operationen utgående från våra egna individuella öden. Men vi har alla behov av självreflektion och kanske att förlika oss med vårt öde. Alla som på grund av tillräcklig ålder, över 6 år, god tur och ordnad gruppresa tyckte det var bra är bara att gratulera.

Är jag vittnesgill om vad som var positivt eller negativt? Jag sändes 15.3.1944 från Hangö genom Barnflyttningsskommitténs försorg. Jag var

enspråkigt svensk. Jag hamnade småningom på Sjukhemmet för Finlands barn i Yngsjö. Då var jag 4,5 år. Alla andra barn på sjukhemmet var finskspråkiga, likaså personalen. Jag var tvungen att lära mig finska. Tala om tvångsfinska! Efter två år som finskspråkig lärde jag mig svenska (skånska) i den familj i Hässleholmstrakten, i Björkeröd, som jag fortfarande besöker - min "bror" och "syster" i Sverige. Återkommen till Finland 1947 lärde jag mig småningom finska på nytt på samma sätt som andra hangöbor på den tiden: via skolan. Vid inget språkbyte har jag haft nytta av det föregående skedet. På vilket sätt skulle detta vara positivt? Ingen tror väl att det är nyttigt att lära sig samma språk två gånger, i tur och ordning? Ingen tror väl numera heller att man faktiskt kan bota sängvätning genom stryk med björkkvist?

Man kan se det som en enorm otur för mig och utan relevans för det stora flertalet, men det är inte därför jag är kritisk till hela operationen. Det finns slutsatser att dra. Tänk er det hela som ett experiment: vi tar 70 000 barn, skickar i väg dem utan mödrar och sedan ser vi hur det går för dem. Av resultaten kan vi dra slutsatser om vilken betydelse det har för ett barns utveckling att det måste skiljas från sin trygga familj, inte bara en utan flera gånger. Ingen forskningsetisk kommitté skulle gå med på detta, men då det nu en gång är gjort varför då inte forska och på andra sätt behandla frågan? Här finns kunskap att hämta som man inte kan få på annat sätt.

De flesta insatta bedömare

anser att operationen var en missbedömning. Att tycka så är inte att kritisera Sverige. Sverige är värt ett stort tack för sin humanitära insats. Frågan är ju, tycker jag, om Finlands insats var humanitär. Då Krigsbarnsföreningen tog ställning mot att flytta barn, utan medföljande mödrar, från krigets Irak var det en följd av insikten att förflyttningar av ensamstående barn inte är bra för dem.

Krigsbarnsförflyttningen lämnade många sår i själen. Men den hade negativa följder för Finland också på makronivå. 15 000 barn blev kvar i Sverige. Detta var en stor förlust för landet. Man kan tänka sig en förlust till. Krigsbarnens vistelse i Sverige utgjorde en utmärkt grund för framtida emigration dit: bekant språk, bekant miljö och en image av högre levnadsstandard. Jag är säker på att det bland de 80 000 som enligt statistik i Hbl flyttade till Sverige 1969-70 finns tusentals krigsbarn. Denna hypotes lämnar jag åt forskningen att verifiera.

Den som vill ha fakta om krigsbarnsoperationen kan läsa Pertti Kavéns bok. Ytterligare information finns att hämta på www.immi.se/krigsbarn. Där finns uppräknat de cirka 80 forskningsrapporter av olika slag som krigsbarnsoperationen givit upphov till. Där finns också de cirka 50 romaner som krigsbarn skrivit om sina upplevelser. Redan detta stora antal visar vilken svår sak det är fråga om. En av romanerna, Heikki Hietamies "Äideistä parhain", Den bästa av mödrar, kommer att filmas av prisvinnaren Klaus Härö.

KARL-ERIK KRONSTRÖM

krigsbarn UHa 51

Ekenäs

HBL 11/2-04